

5 Závěr – Potřeba revize právního řádu České republiky. Jakým směrem se vydat?

Cílem mé práce bylo analyzovat právní předpoklady rodičovství, tedy zejména institut určování mateřství a otcovství, který je z pohledu práva určující pro vznik rodičovství, a to zejména z pohledu práv dítěte. Tato jsou dle mého názoru často opomíjena, a to nejen při přijímání právních předpisů a jejich novel v zákonodárném sboru, ale i v různých jiných oblastech ovlivňujících naši právní kulturu.

Ačkoliv by se z pohledu zákona o rodině mohlo zdát, že právní úprava určování mateřství je v zákoně o rodině definitivní a jasná, není tomu zdaleka tak. Právě s expanzí lékařské vědy, vůlí zákonodárce a mnoha lobbistických organizací implementovat do našeho právního řádu i nové instituty ze zahraničí se úprava určování mateřství eo ipso rozšiřuje a nezvratně mění, i přesto, že původní koncepce starořímské zásady „mater semper certa est“ zůstává nezměněna. A právě při této doslova „legislativní smršti“, která je často pod tlakem různých politických ústupků a mnohdy vede k různým populistickým krokům, zůstávají práva dítěte v této oblasti poněkud opomíjena. V těchto chvílích se leckdy nestačí objevit subjekt, chránící jeho zájmy, a to v oblastech, ve kterých o práva dítěte jde především.

Právě z tohoto důvodu jsem se v této práci snažila nahlížet na právní úpravu institutů tzv. utajených porodů, baby schránek a asistované reprodukce z pohledu práva dítěte, s využitím poznatků z judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu České republiky, jejichž role je v této oblasti nepostradatelná.

Nejednou jsem v této práci dospěla k závěru, že předmětný institut je koncipován velmi kuse a úprava je nedostatečná, ba naopak zcela absentuje, jak je zřejmé při praxi instalace tzv. baby schránek k odkládání dětí. V takových případech se revize současné právní úpravy jeví zcela nezbytná a naskýtá se otázka, zda je v některých případech dostatečná pouhá revize právní úpravy či je nutná souhrnná změna a zda spolu se zavedením určitého institutu není nutné pozměnit i jiné oblasti právní úpravy způsobem přesněji definující práva a povinnosti jednotlivých subjektů.

Nejednou jsem narazila na skutečnost, že v případech, kdy se v právním řádu vyskytne oblast právem dostatečně neupravená či dokonce nepředvídaná, a subjektům právního vztahu není *expressis verbis* stanoveno, jaká mají práva a povinnosti, dochází

k tomu, že právní řád začne sloužit těm nejsilnějším a práva dítěte, jako nejslabšího subjektu v této oblasti, ustupují do pozadí.

Přes veškeré kritiky v oblasti právně upravených institutů určování rodičovství je neopominutelné, že právní úprava určování rodičovství České republiky má i své světlé stránky. Zejména oblast určování otcovství je koncipována na základě konstruktivního systému právních domněnek, který zaručuje dítěti právo mít svého otce. Vzhledem k lidské vynalézavosti se však i zde setkáváme s úskalími, která umožňují právní úpravu ignorovat a obcházet.

Významná je v této oblasti i snaha o revizi rodiněprávní oblasti ve vládním návrhu nového občanského zákoníku, který do sebe zahrnul i rodinné právo. Směr, kterým se zákonodárce vydal, je velmi správný: ve většině případů zde došlo k revizi stávající právní úpravy právě se zřetelem na práva dítěte, zaručena mezinárodními úmluvami. Je však nutno podotknout, že oblast určování mateřství zůstává dále nedotčena, a to i přes všechny instituty, které s sebou moderní doba přináší.

Dovolím si zakončit svoji práci přáním, aby práva dítěte, obzvláště v oblasti determinující jeho statusová práva, byla brána na zřetel vždy jako první. Soulad biologického, právního a sociálního rodičovství umožňuje dítěti jeho zakořenění ve společnosti, nalezení vlastní identity a zcela svobodný rozvoj a upevnění vlastních sociálních vazeb ve společnosti. Z každého dítěte jednoho dne vyroste dospělý jedinec, avšak jeho vyrovnanost, postoj k životu, sociální zázemí je budováno již od raných let.